

ВИСНОВОК

щодо проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо діяльності Вищого суду з публічно-правових спорів (реєстр. № 12206 від 14 листопада 2024 року), проектів законів про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо діяльності Вищого спеціалізованого адміністративного суду (реєстр. № 12206-1 від 22 листопада 2024 року) (реєстр. № 12206-2 від 28 листопада 2024 року)

За дорученнями Голови Верховної Ради України від 14 листопада, 22 листопада та 28 листопада 2024 року Комітет Верховної Ради України з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 29 листопада 2024 року (протокол № 175) проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо діяльності Вищого суду з публічно-правових спорів (реєстр. № 12206 від 14 листопада 2024 року), поданий народними депутатами України Мотовиловцем А.В. та Павлішем П.В. (далі – Законопроект № 12206), а також альтернативні до нього проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо діяльності Вищого спеціалізованого адміністративного суду (реєстр. № 12206-1 від 22 листопада 2024 року), поданий Кабінетом Міністрів України (далі - Законопроект № 12206-1) та проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо діяльності Вищого адміністративного суду (реєстр. № 12206-2 від 28 листопада 2024 року), поданий народним депутатом України Масловим Д.В. (далі - Законопроект № 12206-2), та встановив таке.

Законопроект № 12206 розроблено, як це зазначено у пояснювальній записці до нього, з метою дотримання Україною своїх зобов'язань за статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і відновлення належного доступу до правосуддя у публічно-правових спорах.

Для досягнення вказаної мети Законопроектом № 12206 запропоновано внести зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», якими доповнити перелік вищих спеціалізованих судів Вищим судом з публічно-

правових спорів, визначити порядок формування його складу та встановити вимоги до судді цього суду.

Також пропонується утворення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України з метою сприяння їй у встановленні для цілей кваліфікаційного оцінювання відповідності кандидата на посаду судді цього суду критерію доброчесності Експертної ради, яка діятиме упродовж трьох років і включатиме трьох осіб, запропонованих Радою суддів України, та трьох осіб, запропонованих міжнародними та іноземними організаціями, які протягом останніх п'яти років надають Україні міжнародну технічну допомогу у сфері судової реформи та/або запобігання і протидії корупції.

Законопроектом № 12206 пропонується внести зміни до Кодексу адміністративного судочинства України з метою визначення предметної юрисдикції Вищим судом з публічно-правових спорів, включивши до неї:

справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Кабінету Міністрів України, міністерства чи іншого центрального органу виконавчої влади, Національного банку України чи іншого суб'єкта владних повноважень, повноваження якого поширюються на всю територію України, за винятком справ, віднесених до підсудності Верховного Суду як суду першої інстанції;

справи щодо оскарження рішень Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель та рішень у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання;

щодо оскарження рішень Національного агентства з питань запобігання корупції про відмову у наданні державного фінансування статутної діяльності політичної партії або про зупинення (припинення) державного фінансування статутної діяльності політичної партії;

справи про анулювання реєстраційного свідоцтва політичної партії;

справи щодо оскарження рішень Конкурсної комісії з організації та проведення конкурсу на посаду заступника Генерального прокурора – керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, першого заступника та заступника керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Комісії з проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, рішень комісії з проведення конкурсу на зайняття посади Директора Національного антикорупційного бюро України, Комісії з проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного антикорупційного бюро України, Конкурсної комісії з відбору на посаду Голови Національного агентства з питань запобігання корупції, рішень конкурсної комісії з відбору на посаду Голови Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів;

справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів.

Крім того, пропонується передбачити, що апеляційний перегляд судових рішень Вищого суду з публічно-правових спорів буде здійснювати апеляційна палата цього суду як суд апеляційної інстанції.

Законопроект № 12206-1 розроблено, як це зазначено у пояснювальній записці до нього, з метою встановлення засад організації та діяльності Вищого спеціалізованого адміністративного суду, спеціальних вимог до суддів цього суду з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин, учасниками яких є центральні органи виконавчої влади та інші державні органи, повноваження яких поширюються на всю територію України, а також у інших адміністративних справах, віднесених до його юрисдикції процесуальним законом.

Для досягнення вказаної мети Законопроектom № 12206-1 пропонується внести зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», якими доповнюється перелік вищих спеціалізованих судів Вищим спеціалізованим адміністративним судом, визначається порядок формування його складу та встановлюються вимоги до судді цього суду.

Законопроектom № 12206-1 передбачається утворення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України з метою сприяння їй у встановленні для цілей кваліфікаційного оцінювання відповідності кандидата на посаду судді Вищого спеціалізованого адміністративного суду критеріям добросовісності та професійної компетентності Експертної ради як допоміжного органу.

Крім того, пропонується передбачити, що Експертна рада діятиме протягом шести років і включатиме трьох осіб, запропонованих Радою суддів України, та трьох осіб, запропонованих міжнародними та іноземними організаціями, які протягом останніх п'яти років надають Україні міжнародну технічну допомогу у сфері судової реформи та/або запобігання і протидії корупції.

З метою визначення предметної юрисдикції Вищим спеціалізованим адміністративним судом Законопроектom № 12206-1 пропонується внести зміни до Кодексу адміністративного судочинства України, включивши до неї:

справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Кабінету Міністрів України, міністерства чи іншого центрального органу виконавчої влади, Національного банку України чи іншого суб'єкта владних повноважень, повноваження якого поширюються на всю територію України, за винятком справ, віднесених до підсудності Верховного Суду як суду першої інстанції;

справи щодо оскарження рішень Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель та рішень у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання;

справи щодо оскарження рішень Національного агентства з питань запобігання корупції про відмову у наданні державного фінансування статутної діяльності політичної партії або про зупинення (припинення) державного фінансування статутної діяльності політичної партії;

справи про анулювання реєстраційного свідоцтва політичної партії;

справи щодо оскарження рішень Конкурсної комісії з організації та проведення конкурсу на посаду заступника Генерального прокурора – керівника

Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, першого заступника та заступника керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Комісії з проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, рішень комісії з проведення конкурсу на зайняття посади Директора Національного антикорупційного бюро України, Комісії з проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного антикорупційного бюро України, Конкурсної комісії з відбору на посаду Голови Національного агентства з питань запобігання корупції, рішень конкурсної комісії з відбору на посаду Голови Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів;

справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів.

Крім того, пропонується передбачити, що апеляційний перегляд судових рішень Вищого спеціалізованого адміністративного суду буде здійснювати апеляційна палата цього суду як суд апеляційної інстанції.

Також Законопроектом 12206-1 визначаються правила передачі справ для розгляду до Вищого спеціалізованого адміністративного суду.

Законопроект № 12206-2 розроблено, як це зазначено у пояснювальній записці до нього, з метою визначення правових основ організації і діяльності Вищого адміністративного суду як вищого спеціалізованого суду у системі судоустрою України.

Для досягнення вказаної мети Законопроектом № 12206-2 пропонується внести зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», якими доповнюється перелік вищих спеціалізованих судів Вищим адміністративним судом, визначається порядок формування його складу та встановлюються вимоги до судді цього суду.

На відміну від основного Законопроекту № 12206, Законопроектом № 12206-2 пропонується:

уточнити, що суддею Вищого адміністративного суду може бути особа, яка має стаж роботи на посадах державної служби категорії «А», «Б».

передбачити, що конкурс на посади суддів Вищого адміністративного суду оголошується Вищою кваліфікаційною комісією суддів України протягом місяця з дня набрання чинності законом України щодо утворення Вищого адміністративного суду;

передбачити, що Вищий адміністративний суд розпочинає роботу за умови призначення за результатами конкурсу щонайменше половини суддів Вищого адміністративного суду;

Законопроект № 12206-2 пропонує залучити Експертну раду до конкурсу на посади суддів Вищого адміністративного суду за моделлю Громадської ради міжнародних експертів, утвореної відповідно до Закону України «Про Вищий антикорупційний суд», що відповідатиме досягнути українським урядом домовленостям з Міжнародним валютним фондом в межах Механізму

розширеного фінансування для України, а також Плану України з реалізації ініціативи Європейського Союзу Ukraine Facility.

Законопроектом № 12206-2 також пропонується уточнити, що до складу Експертної ради входять три особи з числа суддів або суддів у відставці, запропоновані Радою суддів України.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України, розглянувши законопроекти №№ 12206 та 12206-1, у своїх висновках висловило зауваження та пропозиції до них.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України у висновку до Законопроекту № 12206 надала свої зауваження та пропозиції щодо нього.

Державна судова адміністрація України та Національне агентство з питань запобігання корупції проінформували про відсутність пропозицій та зауважень до законопроектів №№ 12206, 12206-1.

На думку членів Комітету Законопроект № 12206-2 більш комплексно підходить до врегулювання питання організації і діяльності Вищого адміністративного суду, а тому саме його доцільно прийняти за основу.

Обговоривши положення законопроектів з урахуванням висловлених до них зауважень і пропозицій, члени Комітету зазначають, що під час доопрацювання Законопроекту № 12206-2 є необхідність застосування положень частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України в частині змін, які запропоновані Законопроектом № 12206 та альтернативним Законопроектом № 12206-1.

Відповідно до статті 6 Основного Закону України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.

Положеннями Конституції України передбачено, що судову систему, судочинство визначаються виключно законами України (пункт 14 частини першої статті 92).

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Статтею 125 Конституції України визначено, що судову систему в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом. Відповідно до закону можуть діяти вищі спеціалізовані суди. З метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди.

Згідно зі статтею 31 Закону України «Про судову систему і статус суддів» у системі судової влади діють вищі спеціалізовані суди як суди першої та апеляційної інстанції з розгляду окремих категорій справ.

Зараз вищими спеціалізованими судами в Україні є Вищий суд з питань інтелектуальної власності (утворений указом Президента України) та Вищий антикорупційний суд (утворений законом).

Необхідність опрацювання питання створення вищого спеціалізованого суду з розгляду адміністративних справ, учасниками яких є центральні органи виконавчої влади та інші державні органи, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, а також інших вищих спеціалізованих судів, визначена у Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженій Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021. Також створення нового суду для розгляду адміністративних справ за участю державних органів визначено одним з індикаторів виконання Плану України з реалізації ініціативи Європейського Союзу Ukraine Facility у межах реформи системи судоустрою України щодо посилення підзвітності, доброчесності та професіоналізму судової влади. Крім того, створення Вищого адміністративного суду відповідає умовам до п'ятого перегляду Міжнародним валютним фондом програми в межах Механізму розширеного фінансування для України.

Враховавши вищевикладене та обговоривши законопроекти, відповідно до статей 93, 110, 111, 114, 116 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного дванадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо діяльності Вищого суду з публічно-правових спорів (реєстр. № 12206 від 14 листопада 2024 року), поданий народними депутатами України Мотовиловцем А.В. та Павлішем П.В., проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо діяльності Вищого спеціалізованого адміністративного суду (реєстр. № 12206-1 від 22 листопада 2024 року), поданий Кабінетом Міністрів України, а також проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо діяльності Вищого адміністративного суду (реєстр. № 12206-2 від 28 листопада 2024 року), поданий народним депутатом України Масловим Д.В.

2. Рекомендувати Верховній Раді України за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу Законопроект № 12206-2, скоротивши наполовину строк для надання пропозицій і поправок, у зв'язку з чим законопроекти 12206, 12206-1 відхилити.

3. Звернутись до Голови Верховної Ради України з пропозицією відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України оголосити на пленарному засіданні під час розгляду Законопроекту № 12206-2 про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у тексті зазначеного законопроекту,

інших структурних частин законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання законопроекту.

4. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити Голову Комітету Маслова Д.В.

Голова Комітету

Д.В. Маслов

